

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ธนาตย์ อุปมาใต้¹, ขวัญข้าว พูลเพิ่ม²

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹e-mail : thanart.up@gmail.com, ²e-mail : kwankhao17@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเดียมโดยการใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและใช้กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้ โดยแนวคำถามเป็นแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาความ

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม คือ 1) วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียม มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน โดยส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันอยู่แล้ว จึงทำให้วัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน 3) การอนุรักษ์ประเพณี มีการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) วัฒนธรรมเป็นอย่างไรเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เข้ามาชมทะเลบัวแดง จึงต้องมีการฝึกหัดภาษา เนื่องจากต้องสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ 5) เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ มีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและการประมงเพื่อมาทำเป็นผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เสริม 6) การอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอก ปัจจุบันไม่มีการย้ายถิ่นฐานจากคนภายนอกเข้ามาอาศัยเนื่องจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7) ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเดียม ได้มีจำนวนเท่าเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต และที่สำคัญหากคนในชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันดูแลรักษาความเป็นระเบียบ ความปลอดภัย จะทำให้นักท่องเที่ยวลดลงในที่สุด

คำสำคัญ : ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม ทะเลบัวแดง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

THE CHANGES AND IMPACTS OF TOURISM ON THE SOCIETY AND CULTURE CASE STUDY: TALAY BUA DAEANG, UDON THANI

Thanart Upphachatai¹, Kwankhao Poonperm²

Tourism Industry and Hospitality Management, Faculty of Humanities and Social Sciences
Suan Sunandha Rajabhat University

¹e-mail : thanart.up@gmail.com, ²e-mail : kwankhao17@gmail.com

Abstract

To Study the changes and impacts of tourism on The Society and Culture Case Study: Talay Bua Daeang, Baan Diam, Chianghaew, Kumphawapi, Udon Thani is intended for research to study the changes and the impact of tourism on society and culture. Carried out data collection by observation and participation to interview an adult home. The Chairman of the group in the community and people living in the area, the Community House medium by using a specific selection method. The data were collected by the study of documents related to the sea of red lotus. And collection of field data by interviews, participatory and demographics of the study on the conceptual framework and a set point. The line is open-ended questions. Data analysis and results were presented in a descriptive form.

The results of the study finds that. The changes and impacts of Taly Bua Daeang tourism on society and culture: 1) Cultural community stadium there is a renaissance of arts and culture traditions inherited from the past to the present. 2) Cultural exchange between communities most are similar anyway it is no different culture. 3) Preservation of tradition have inherited the tradition from generation to generation by raising awareness of the local people aware of the value and importance of local knowledge the core material. 5) As a cultural tourism visitors currently when foreign tourists Taly Bua Daeang traffic you need language training the need to communicate with foreign visitors. 6) A change in career plans with agriculture as the main occupation and fishery products in order to make an extra income. 7) Migration from outside currently there is no migration of people from outside the residence of Taly Bua Daeang CBT. 8) People who live in communities with more or less people living in a community Baan Diam. Have the same number no change from the past and more importantly, if people in the community, lack of good conscience to jointly maintain the safety regulations will result in a decline in tourists.

Keywords : Social and Cultural Change, Talay Bua Dang

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคมด้านวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวเนื่องกับ ธุรกิจต่อเนื่องอีกมากมาย ธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจที่พัก ธุรกิจนา ท่องเที่ยว เป็นต้น ธุรกิจรอง ได้แก่ ธุรกิจภัตตาคาร ร้านอาหาร ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น และธุรกิจที่ให้บริการสนับสนุน เช่น ธุรกิจโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น (พริยะ ผลพิรุฬห์, 2558) นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบริการอื่นๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขนส่ง การก่อสร้าง การสื่อสารคมนาคม เป็นต้น จากการที่การท่องเที่ยวมีความเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจต่อเนื่องนี้เอง ทำให้ภาคการท่องเที่ยวมีความสำคัญภาคหนึ่งต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นภาคที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ การจ้างงาน และการกระจายรายได้ของคนในประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน เพราะการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนต้องมีการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหาร และเครื่องดื่ม ธุรกิจร้านค้าของที่ระลึก และธุรกิจบริการนำเที่ยวและขนส่ง ผลกระทบเหล่านี้เอง ทำให้เกิดการทวีคูณทางเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) ซึ่ง Goeldner and Ritchie (2009) เสนอแนะว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สามารถแบ่งเป็นผลกระทบทางตรง (Direct Effect) คือ รายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยวและผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) คือ ผู้ได้รับผลกระทบจากธุรกิจหรืองานอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ธุรกิจเหล่านี้ทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ เกิดการหมุนเวียนรายได้ในชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงลักษณะผลกระทบทางเศรษฐกิจนี้เอง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจขึ้น (Goeldner and Ritchie, 2009 อ้างอิงโดย พันธุ์เทวีช ยังดี, 2558)

ปัจจุบันกระแสนิยมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น ทั้งนี้อาจเกิดจากความต้องการสัมผัสกับธรรมชาติและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน (Community-based Tourism) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มุ่งเน้นสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยปัจจุบันรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกคาดหวังให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน (Payakvichian Paradech, 2007 อ้างอิงโดย ศิริวรรณ กวงเพ็ง, 2558)

ในส่วนระดับภูมิภาคโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง เพราะมีพื้นที่ที่มีทรัพยากรหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มภาคอีสานตอนบนประกอบด้วย 20 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู บึงกาฬ อ่างนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี แต่ละจังหวัดมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน แบ่งออกตามลักษณะความสมบูรณ์และความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติ (องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงแหว, 2555 และ ชาเปี้ย บุญสนธิ, 2556) อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะโดดเด่น ด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม โดยมีฐานของ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชุมชนเป็นเกราะคุ้มกันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศดำรงอยู่ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามศักยภาพภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างอาชีพรายได้ โดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2556)

ทะเลบัวแดง หนองหาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปี เป็นจำนวนมาก ซึ่งทะเลบัวแดง หนองหาน เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะทรงรับน้ำฝนและลำน้ำจากลำห้วยสาขา มีพื้นที่หนองน้ำประมาณ 18,000 ไร่ หรือประมาณ 36 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ มีพื้นที่ประมาณ 22,500 ไร่ หรือ 36 ตารางกิโลเมตร มีความยาวของคันดินรอบหนองหานยาวถึง 80 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอกุมภวาปี เป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนอยู่ในเขตอำเภอประจักษ์ศิลปาคม และอำเภอกู่แก้ว เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคของชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบหนองหาน จนได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ทะเลบัวแดงหนองหาน ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมน้ำในพื้นที่มีลำน้ำไหลลงสู่ลุ่มหนองหาน ลำน้ำจากห้วยไหลลงสู่หนองหาน เช่น ห้วยสามพาด ห้วยน้ำซ่อง ห้วยวังแสง ห้วยโพจาน และห้วยนาโน เป็นต้น ซึ่งแต่ละลำห้วยเป็นห้วยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และเป็นร่องน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการลำเลียงน้ำเข้าสู่พื้นที่ไร่นา นอกจากหนองหานจะเป็นแหล่งรวมของลำน้ำสาขาต่างๆ แล้ว ยังถือว่าหนองหานกุมภวาปี เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำปาวที่ไหลลงสู่เขื่อนริมปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนที่จะไหลลงสู่แม่น้ำชีต่อไปภายในหนองหาน ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม ของทุกปี ดอกบัวแดงในหนองหานซึ่งมีบริเวณ 100 ไร่ จะงอกงามโผล่จากน้ำขึ้นมา โดยเริ่มจากเดือนตุลาคม บัวเริ่มแตกใบและเริ่มออกดอกตูมบานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บัวจะออกดอกปริมาณมากสุดในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ และค่อยๆ ลดปริมาณลงในเดือนมีนาคม นักท่องเที่ยวจะมาชมดอกบัวแดงบานเต็มท้องน้ำ และชาวบ้าน ลงเรือไปเก็บสายบัวซึ่งมีอยู่จำนวนมากไปเป็นอาหารหรือขายเป็นรายได้ในตลาด และนักท่องเที่ยวที่มาทะเลบัวแดง มีจำนวนสถิตินักท่องเที่ยว ปี 2560 ระหว่างเดือนธันวาคม 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560 รวมทั้งสิ้น 160,000 คน (ไพโรสิทธิ์ สุชมรมณ์, 2561: สัมภาษณ์)

จากสถานการณ์ความนิยมในการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ณ ชุมชนบ้านเดียม ซึ่งชุมชนบ้านเดียมเป็นท่าเรือหลักที่ใหญ่ที่สุดและนิยมมากที่สุด เนื่องจากถ้าเดินทางมาจากจังหวัดอุดรธานี จะใช้เวลาในการเดินทางน้อยที่สุด และถ้าเรือบ้านเดียมยังมีบริการที่จอดรถ ห้องน้ำ บ้านพักโฮมสเตย์ ร้านค้า ร้านอาหาร ไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทะเลบัวแดง การท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงหนองหาน ทำการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแห้ว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการประกอบวิธีวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อมูลจากแหล่งที่มา 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงชุมชนบ้านเดียม เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนด้านลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรวบรวมข้อมูลสรุปผลประกอบการวิจัย

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยเป็นการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบมีส่วนร่วม และใช้กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเดียม โดยการสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง จำนวน 11 คน และผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเดียม ประธานกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเรือนำเที่ยว และกลุ่มของฝาก/ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 4 คน โดยการใช้เก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ใช้ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้ โดยแนวคำถามเป็นแบบปลายเปิดเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อให้ได้ประเด็นคำถามในแนวที่ครอบคลุม โดยทั้งนี้จะตั้งอยู่บนความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับสถานการณ์ ระยะเวลาที่ผู้วิจัยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ในเดือนมกราคม 2561 ถึงเดือนเมษายน 2561

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกต นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา วิเคราะห์สรุป และนำเสนอผลโดยการพรรณนา ดังนี้ โดยมีเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการท่องเที่ยว และ ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม ในประเด็น วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมเป็นอย่างไรเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอก และผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะเห็นได้ชัดเจนคือ วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมเป็นอย่างไรเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ การอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอก และผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง สามารถอธิบายได้ดังนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียม มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์พบว่าปัจจุบันวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียมได้เพิ่มมาอีกหนึ่งอย่าง คือ การฉลองครบรอบทะเลบัวแดง ซึ่งจัดขึ้นทุกๆปี ในเดือนมกราคม และมีการทำบุญประจำปี เดือน 5 ที่ทำเป็นประจำทุกปี การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน วัฒนธรรมระหว่างชุมชนโดยส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันอยู่แล้ว จึงทำให้วัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

จากการสัมภาษณ์พบว่าไม่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน เพราะอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จึงมีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน

การอนุรักษ์ประเพณี มีการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น มีการอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์พบว่าการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชนบ้านเดียม คือ บุญประจำปีเดือน 5 ที่ชาวบ้านเดียมทำเป็นประจำทุกปี เป็นสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น

วัฒนธรรมเป็นอย่างไรเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา วัฒนธรรมในอดีตของชุมชนบ้านเดียม ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาและการแต่งกายที่ชัดเจน เช่น การแต่งกายพื้นเมือง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์พบว่าปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เข้ามาชมทะเลบัวแดง จึงต้องมีการฝึกหัดภาษา เนื่องจากต้องสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนภาษาเกิดขึ้น

เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ แบบแผนอาชีพในอดีตของชุมชนบ้านเดียม มีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและการประมงเพื่อมาทำเป็นผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เสริม เช่น ปลา ร้า แจ่วบอง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนในการประกอบอาชีพ หลังจากการทำเกษตรกรรม และในช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวชาวบ้านจะออกมาขับเรือเพื่อพานักท่องเที่ยวชมทะเลบัวแดงเป็นรายได้เสริมอีกด้าน

การอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอก เมื่อก่อนไม่มีการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ทำให้ไม่มีการย้ายถิ่นฐานจากคนภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนบ้านเดียม

จากการสัมภาษณ์พบว่าไม่มีการย้ายถิ่นฐานจากคนภายนอกเข้ามาอาศัย หรือเข้ามาหางานทำจากการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง อดีตชุมชนบ้านเดียมยังไม่เป็นทะเลบัวแดง จึงทำให้คนในชุมชน ต้องออกเดินไปทำงานต่างจังหวัดเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวให้เพียงพอ

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเดียม ได้มีจำนวนเท่าเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียม ปัจจุบันวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเดียมได้เพิ่มมาอีกหนึ่งอย่าง คือ การฉลองครบรอบทะเลบัวแดง ซึ่งจัดขึ้นทุกๆปี ในเดือนมกราคม และมีการทำบุญประจำปี เดือน 5 ที่ทำเป็นประจำทุกปี

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน ไม่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชุมชน เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันเพราะอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จึงมีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การอนุรักษ์ประเพณี มีการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น มีการอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ประเพณีของชุมชนบ้านเดียมคือ บุญประจำปีเดือน 5 ที่ชาวบ้านเดียมทำเป็นประจำทุกปี เป็นสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น

วัฒนธรรมเป็นอย่างไรเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เข้ามาชมทะเลบัวแดง จึงต้องมีการฝึกหัดภาษา เนื่องจากต้องสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนภาษาเกิดขึ้น

เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนในการประกอบอาชีพ หลังจากการทำเกษตรกรรม และในช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวชาวบ้านจะออกมาจับเรือเพื่อพานักท่องเที่ยวชมทะเลบัวแดงเป็นรายได้เสริมอีกด้าน

การอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอก เมื่อก่อนไม่มีการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ทำให้ไม่มีการย้ายถิ่นฐานจากคนภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนบ้านเดียม หรือเข้ามาหางานทำจากการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดงเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้คนที่ย้ายอยู่ในชุมชนมีมากขึ้นหรือน้อยลง อดีตชุมชนบ้านเดียมยังไม่เป็นทะเลบัวแดง จึงทำให้คนในชุมชน ต้องออกเดินทางไปทำงานต่างจังหวัดเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวให้เพียงพอ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต

อภิปรายผล

การศึกษาการผลกระทบจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษาดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีตามแนวคิดปะทฤษฎีการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

ด้านสังคม พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเกิดการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการยกระดับ มาตรฐานการครองชีพเกิดการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น อันเนื่องเกิดการแลกเปลี่ยนด้านสังคม เช่น ภาษา เป็นต้น และการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนบ้านเดียมเกิดการจราจรแออัดมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญารัตน์ ธรรมวรรณ (2557) ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางสังคม และวัฒนธรรม จากการจัดการท่องเที่ยวกรณีศึกษา เมืองเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและทรัพยากรวัฒนธรรม ทางสังคมพบว่า ชุมชนได้รับความสะดวกสบายในด้านระบบสาธารณูปโภคมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพในท้องถิ่นตนเองมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลกระทบทางลบคือความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อยลง สังคมมีความแออัดมากขึ้น

ด้านวัฒนธรรม พบว่า มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและ ค่านิยมดั้งเดิมประจำท้องถิ่น เช่น การทำบุญประจำปีเดือน 5 เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญญารัตน์ ธรรมวรรณ (2557) ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางสังคม และวัฒนธรรม จากการจัดการท่องเที่ยวกรณีศึกษา เมืองเชียงคาน ตำบล

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นส่งผลให้คนในชุมชนเห็น
ความสำคัญหวงแหนรักษา ความเป็นเอกลักษณ์และภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ทางลบคือ ทำให้
ทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนถูกลดคุณค่าลงไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลการเลือกมาท่องเที่ยวที่ทะเลบัวแดง ชุมชนบ้านเดียม เพื่อให้ทราบถึง
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเข้ามาท่องเที่ยว แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างชุมชนเพื่อให้รับทราบถึงชุมชนหรือพื้นที่ใดที่มีส่วนร่วมต่อ
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่ากันเพื่อที่จะได้ส่งเสริมได้ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- เนตรทราย นิสสัยสุข. (2556). ผลกระทบจากการ พัฒนาอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดระยอง กรณีศึกษา
ชุมชนตำบลบายางพร อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษหลักสูตรรัฐ ประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
พันธ์เทวีช ยงค์, ศิริวรรณ กวงเพ็ง, สมมาตร ผลเกิด. (2558). การศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ
ชุมชนรอบปราสาทหินเขาพนมรุ้งและปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์. คณะการท่องเที่ยวและ
การโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพโรสทิธิ์ สุชมณ. (สัมภาษณ์). จำนวนสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ทะเลบัวแดงประจำปี 2560.
- ภราเดช ภัยฉวีเชียร. (2550). การท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมรากหญ้าโดยชุมชนในประเทศไทย .
TAT Tourism Journal. 4(1), 1-7.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2559). การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อชุมชนและท้องถิ่น. สาขาวิชาการเป็น
ผู้ประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2556). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืนบน
เส้นทางสีเขียวกรณีพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561 จาก
<http://www.nesdb.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=PV%2FUVBWC71E%3D&tabid=210&mid=735>
- อัญญารัตน์ ธรารวรรณ. (2557). . การศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการจัดการการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาเมืองเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. (ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยศิลปากร. คณะโบราณคดี. สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.